



GALINA PUNKKINEN

TOMSK

Sieluni kehto

TOMSK

Sieluni kehto

”Ainoa ylellisyys mitä tiedän on ihmisten välisen kanssakäymisen ylellisyys”

Antoine de Saint-Exupéry

Kiitokset

Lausun siperialaisen sydämellisen kiitoksen Luumäen kirjoittajapiirin perustajalle Anja Romulle, joka on muistelmieni innoittaja.

Haluan myös ilmaista kiitollisuuteni aviomiehelleni Pekka Punkkiselle.

Galina Punkkinen

TOMSK

Sieluni kehto

© 2019 Galina Punkkinen

Kuvat: **Galina Punkkinen**
Toimittaminen ja taitto: **Anne Vanha-Similä**

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-33-0252-5

Toimittajan alkusanat

Tässä se nyt vihdoin ja viimein on, Galina Punkkisen Silta Siperiasta Suomeen - trilogian ensimmäinen, omaelämäkerrallinen osa – Tomsk: Sieluni kehto.

Teoksessa on harvinaislaatuista ja aitoa kuvausta Siperian salaperäisestä ja kiehtovasta Neuvostoliiton aikaisesta maailmasta. Saamme tutustua Galinan perheeseen, elämään ja joskus karuunkin todellisuuteen. Teoksessa kuvataan nuoren Galinan elämän iloja ja suruja rehellisellä ja aidolla tavalla. Tämä omaelämäkerrallinen teos on syntynyt ahkeran työn tuloksena, Galina kirjoitti tätä lähes päivittäin vuosina 2000-2004.

Minulla on ollut kunnia olla Galinan ystävä jo yli parinkymmenen vuoden ajan. Galina on ainutlaatuinen, rohkea ja oikeudenmukainen nainen Siperiasta. Olen käynyt hänen nuoruuden kotikaupungissaan Tomskissa jo viisi kertaa. Olen tavannut Galinan rakkaan, nyt jo edesmenneen äidin Zinaidan, hänen nyt jo edesmenneen Marija-tätinsä ja hänen nyt jo edesmenneen Sasha-veljensä, Galinan veljen Boriksen, Boriksen vaimon Svetlanan ja heidän tyttärensä Ksenijan sekä Galinan jo aikaisemmin edesmenneen Gennadi-veljen tyttären Veronikan, hänen Denis-poikansa ja Veronikan miehen Aleksandr Denisovin. Heidän Katja-tytärtään en ole vielä tavannut. Olen myös tavannut Galinan Tamara-tädin ja Inessa-serkun, Tamara-tädin ainoan lapsen, ja Inessan miehen Vladimir Tailasevin.

Minulla on paljon hienoja muistoja Galinan sukulaisista ja heidän suurenmoisesta vieraanvaraisuudestaan. Galinan äiti oli lämminsydäminen ihminen. Marija-täti järjesti notkuvia juhla-aterioita ja teki herkkuja piirakoista ja lihahyytelöstä pontikkaan. Hän järjesti yhdessä Tailasevien kanssa banketin Galinan oppilasryhmälle. Veronika on miehensä Sashan kanssa järjestänyt mm. kesämökillä käynnin Banjoineen. Boris on usein ollut kuljettajanani ja Svetlana järjestänyt mm. teatterikäynnin. Kiitokseni näille hienoille ja aidoille ihmisille!

Anne Vanha-Similä



Haluan kiittää tästä onnen päivästä 2.6.2009 venäjän ryhmää, jossa olivat Matti Kurkela, Pirkko Rantanen, Matti Nuppola, Erkki Kurppa, Martti Nurkka ja Markku Koivistoinen.

Minulle järjestettiin kahvitilaisuus, jossa kunnanhallituksen puheenjohtaja Hilikka Suoanttila ja sivistystoimenjohtaja Jorma Uusiheimala luovuttivat minulle tämän taulun tekemästäni opetustyöstä.

Laatan kirjoitus:
'Pala Etelä-Ranskaa'
Galina Punkkiselle
Kiitoksena omistautumisesta ja erinomaisesta
venäjän opetustyöstä
Etelä-Karjalan kansalaisopisto
Luumäen kunta

Sibirjatska esittäytyy

Olen Galina Punkkinen, os. Sirocina, Galina Anatoljevna, *sibirjatska*, siis siperialainen nainen syntyisin Arkashovon lumisesta kylästä. Arkashovosta muutimme Tomskiin. Opiskeltuani Tomskissa saksan kielen Erikoiskoulussa N6 ja Tomskin keisarillisen yliopiston erikoisryhmässä 327 ja valmistuttuani Tomskin yliopistosta lähdin v. 1972 Leningradin yliopiston aspirantuuriin.

Aspirantuurin aikana Leningradissa asuin kansainvälisessä asuntolassa, jossa naapureina olivat amerikkalaiset, saksalaiset, ranskalaiset, englantilaiset, suomalaiset. Olin asuntolamme kulttuurineuvoston johdossa. Väiteltäni kasvatustieteiden lisensiaatiksi, väitökseni aiheena korkeakoulun vieraiden kielten opettajien ammattitaito, työskentelin Leningradissa mm. yliopettajana Leningradin Ammattiliittojen kulttuurikorkeakoulussa sekä dosenttina Leningradin Valtionkonservatoriossa. Toimin myös saksan kielen tulkkina.

Kolmanneksi kotipaikakseni tuli kohtalon johdattamana Suomi 14.1.1987. Nykyään asun Taavetissa ja olen naimisissa Pekka Punkkisen kanssa. Olen toiminut Suomessa mm. Helsingin yliopistossa, Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa venäjän kielen lehtorina ja suunnittelijana. Olen Etelä-Karjalan Kansalaisopistossa venäjän kielen opettajana. Venäjän kurssieni puitteissa olen järjestänyt oppilailleni matkoja Tomskiin ja muualle Venäjälle.

Ensimmäiset runoni syntyivät kotikylässäni Arkashovossa. Lausuessani omia runojani vuonna 1977 Leningradin ja Kazakstanin kirjailijoiden ryhmässä Leningradin Kirjailijatalon johtaja A. Mintskovskij neuvoi minua kirjoittamaan proosaa. Suomessa olen kirjoittanut proosaa ja runoja suomeksi ja osallistunut kirjoituskilpailuihin. Näitä muistelmia kirjoitin vuosina 2000–2004.

Harrastan myös valokuvausta, kielten opiskelua ja ulkoilua. Ihmiset ja ihmismieli ovat aina kiehtoneet minua.



Rakas äitini Zinaida nuorena



Minä 6-vuotissyntymäpäivänäni

Ensimmäinen luku

Eikö kimalaisilla ole kotia

Omista isovanhemmistani tunnen ja muistan kaksi isoäitiä ja yhden isoisan. Tiedän, että isäni isällä oli kaunis etunimi ”Konstantin”, mutta en tuntenut heitä. En muista *babushkani* Marfan, isänäidin, kertoneen hänestä mitään. Marfa-mummo asui isän veljen perheessä samassa Arkashovon kylässä, missä minunkin perheeni. Arkashovo sijaitsee 20 kilometrin päässä länsisiperialaisesta Tomskin kaupungista. Asuimme samalla kadulla ja *babushka* kävi usein meillä.

Nähdessään ikkunasta *baba* Marfan tulevan taloamme kohti, sanoi isä meille vuorokauden ajasta riippuen:

– Ilta-, päivä- tai aamu-uutiset saapuvat.

Isänäidin ansiosta olimme perillä kaikesta mitä tapahtui isäni veljen Aleksein perheessä. Aleksein vaimo Nina Pavlovna oli minun ensimmäinen opettajani.

Ensin mummo tavallisesti kertoi mitä oli tapahtunut heidän perheessään, sitten naapureitten ja Kuljaevon kylässä, joka oli vain kilometrin päässä meidän kylästämme. Niiden uutisten jälkeen tuli paussi, hiljaisuuden hetki ja viimeisenä surullinen ilmoitus asiasta, jota

hän ei lakannut koskaan ajattelemasta ”Fjodorilta ei mitään”. Minun isäni pääsi sairaana, setä Aleksei terveenä Berliinistä kotiin. He palasivat sodasta, mutta Fjodoria mummoni on odottanut turhaan joka päivä.

Postimies oli odotetuin henkilö suvussamme: hän voisi tehdä onnelliseksi tai tuoda kuolinsanoman. Isäni äiti lähti elämästä saamatta minkäänlaisia tietoja nuorimman poikansa kohtalosta. On täysin mahdollista, että ikuinen kipu ja *dumy*, tulokseton Fjodorin kohtalon pohtiminen lyhensivät hänen elinikäänsä. Minä en muista mummoani Marfaa iloisena ja onnellisena, ainoastaan sanoman kantajana ja janoajana. Kuka tietää, ehkä hänen poikansa kaatui jossain päin nykyistä asuinpaikkaani, Suomea. En tiedä mihin voisın laskea kukkia hänen muistokseen, mutta olen varma, että hänen äitinsä ei olisi halunnut pojan lähtevän kotoa Siperiasta niin kauas jonnekin, mistä ei voi tulla takaisin. Onko maailman historiassa ollut aikaa, jolloin äideiltä on kysytty lupaa, sotaoleskelulupaa?

Äidinpuoleiset isovanhempani asuivat naapurikylässä, jonka nimi oli Ljazgino. Se oli myös äidin isän ja sittemmin äidinkin sukunimi: isoäiti Ljazgina Marija Grigorjevna ja isoisä Ljazgin Grigori Trifonovits. Tästä toisesta mummostani voin sanoa, että hän oli merkittävä ja merkillinen persoona. Marija, kuten häntä kutsuttiin, erottui toisista ulkomuodollaan, älyllään ja vahvalla luonteellaan. Hänet oli annettu 14-vuotiaana vaimoksi, äidiksi hän tuli 15-vuotiaana, synnytti minun äitini. Kun lapsi oli vuoden ikäinen, Marijalle tuli riita

miehensä Grigorin kanssa ja Grigori löi Marijaa. Mummoni Marija otti tyttären ja lähti kylästä. Kerrotaan, että isoisäni rukoili polvillaan häntä palaamaan kotiin. Ja *babushka* Marija palasi. Ensimmäinen oppitunti, jonka hän antoi miehelleen, riitti heidän koko elämänsä ajaksi. Hänellä oli harkitsevaisen, päättäväisen naisen maine. Äitini lisäksi hän synnytti vielä kolme tytärtä.

Venäläisen mummon tärkeimpänä tehtävänä on istuttaa kylään tulevat lapsenlapset ruokapöydän ääreen ja syöttää heitä niin kauan, kunnes he alkavat valittaa, etteivät voi enää syödä, kun vatsa oli täynnä. Muistan tragikoomisen tapauksen, kuinka kerran palattuani kotiin mummon luota sain valtavat vatsakivut. Vanhempani yrittivät eläinlääkäri-isäni lääkevaraston ja naapurin mummon taidoilla lievittää kipuja mutta mikään ei auttanut. Makasin sängyssä ja itkin:

– Miksi *babusja* antoi minulle täyden lasillisen smetanaa?

Koko suku syytti isoäitiäni koska ”hän oli ruokkinut lasta liikaa”.

Hän ei unohtanut tätä tapausta mutta hänen pöytänsä täyttyi edelleen maukkailla ruuilla, kuten mehukkailla lihakotleteilla, suolatuilla ja marinoiduilla punaisilla tomaateilla, suolatuilla rouskuilla, kaalipiirakoilla ja ehdottomasti pelmeneillä. Silloin lapsena en osannut kuvitella miten paljon työtä hän oli tehnyt aamusta iltaan ja joka ikinen päivä, että sai tarjota meille syötävää ja juotavaa kuin nonstop-ravintolassa. Sellaisen vierailun jälkeen, kolmen veljeni lähdettyä takaisin kotiin, minä usein ensimmäisen lapsenlapsen etuoikeudella sain jäädä isovanhempieni luo yöksi. Isoisä nukkui olohuoneessa ja

tätini Marija, *babushkan* toinen tytär, minä ja mummo pienessä huoneessa. Täti nukkui sängyssä ja minä *babushkan* kanssa lattialla. Silloin illan pimeydessä mummo opetti minua rukoilemaan kaikille terveyttä ja kiittämään Jumalaa päivän leivästä. Ennen kuin nukahdimme, me keskustelimme. Mummo kysyi minulta, huolehdinko hänestä, kun hän on vanha ja sairas. Minä lupasin aavistamatta, että lähden Siperiasta muutaman vuoden kuluttua Leningradiin ja että isoäiti kuolee, kun olen jo lähtenyt Leningradista länteen vielä kauemmas kotoa, Suomeen.

Keskusteltuaan minun kanssani mummo puhui tätini kanssa minun äidistäni. He ihmettelivät, miksi äitini synnytti vielä viidennen lapsen, pojan. Poikia oli yhteensä neljä, minun nuorempia veljiäni.

– Tolja on sairas..., he puhuivat minun isästäni, – mutta hän synnyttää ja synnyttää.

Kuuntelin enkä ymmärtänyt miksi äiti ei olisi saanut saada meille ihanaa pikku Leonidia. Mutta kun kuulin, että olisi ollut hyvä, että Jumala olisi ottanut hänet, minä säälin äitiä ja pikkuveljeä ja halusin itkeä. En tiennyt silloin, että viiden vuoden kuluttua Jumala ottaa Leonidin. Nuorimman lapsen menetys vähensi vanhempieni iloisten ja onnellisten päivien määrää. Heidän kärsimyksensä oli niin voimakas, että he jättivät Arkashovon kylään rakennetun talon, kasvimaan, kotieläimet ja työn ja muuttivat Tomskiin siinä toivossa, että muutto lieventää kivun ja vaimentaa muistin.

Mummoni Marija Grigorjevna oli meidän sukumme viisaudenhammas. Hän osasi parhaiten neuvoa jopa everstiluutnantti-veljeäni. En muista hänen huutaneen kenellekään, mutta kun hänen silmänsä tummuivat ja suu kiristyi, hänen katseensa paheksui voimakkaammin kuin toisen pitkä saarna. Ennen kuin hän rankaisi meitä, hän keskusteli kanssamme selvittäen totuuden.

Yhtä Marija-mummon kysymyksistä en ymmärrä vielä tänäänkään. Muistan, kuinka kerroin joskus hänelle poikaystävästäni ja mummon ensimmäinen kysymys oli:

– Onko hän kaunis?

Miksi hän ei kysynyt onko hän hyvä ihminen, mikä hän on ammatiltaan? Vain hänen ulkokuorensa tuntui olevan mummolle tärkeää. Miksi en ottanut selvää silloin, mitä mummo tarkoitti?

Oliko mummo itse kaunis? Kasvojen säännölliset piirteet, musta lyhyt tukka kammattuna sileästi taakse ja siniharmaat silmät, sellaisena minä muistan hänet. Entä hänen aviomiehensä, minun ainoa isoisäni Grigori. Millaisena hän jäi muistoihini? Muistan, kuinka pieni hoikka mies käveli 20 kilometriä Tomskista Arkashovoon hakemaan minua heille. Seuraavana aamuna nousimme jo ennen auringon nousua ja kävelimme *deda* Grishan kanssa Tomskiin. Palatessaan yövuorosta aamuisin kotiin hän joka kerran salaperäisesti työnsi kättään takin taskuun sanoen:

– Jänis taas lähetti sinulle Galja lahjan.

Näin siperialainen jänis opetti minut syömään kaikenlaisia karkkeja missä tahansa myöhemmin asuinkin.

Isoisäni oli luonteeltaan miettiväinen, hiljainen ja rauhallinen, aivan, siperialaisella miehellä suomalainen luonne. Siinä pidättyvyydessä oli kohtalon aavistus. Hän sairastui syöpään, menetti ruokahalunsa, laihtui ja pian sängystä katsoi laihan lapsen näköinen olento. Terävä nenä ja poskiluut, huulien paikalla kaksi kapeaa sinertävää nauhaa suun ympärillä. Loppu oli lähellä ja kaikki sukulaiset vuorotellen olivat käyneet hyvästelemässä. Pelloissani katselin, kuinka rakas isoisäni makasi siinä hiljaisena, surullisena ja avuttomana. Vielä kuoleman kynnykselläkin hän ajatteli minua ja ymmärsi tunteitani. Hän pyysi sukulaisia olemaan moittimatta minua uudesta päätöksestäni perhe-elämäni suhteen. Kun täytin 25 vuotta ei jänis enää koskaan lähettänyt minulle lahjaa.

Lapsuuteni pieni siperialainen Arkashovon kylä kuuluu Tomskin alueeseen. Kylä sijaitsee sembrametsän keskellä. Jurot tai kolkko-luontoiset Siperian sembramännyt ”hedelmöivät” syksyllä. Kävyt kypsyvät silloin. Siperiassa on syksyisin aika, jota kutsutaan ”käpyjen maahanlyöntiajaksi”. Silloin kävyt lyödään puista kepeillä maahan ja kerätään isoihin palttinasäkkeihin ja viedään kotiin kuivattavaksi. Kuivista kävyistä ravistellaan siemenet ja ne kuivataan talvea varten. Siemenissä on runsaasti terveellisiä ravintoaineita erityisesti lapsille ja vanhuksille.

Meidän sembramäntymme elävät juroudestaan huolimatta hyvässä sovussa länsisiperialaisten metsien valkorunkoisen koivun kanssa. Yleensä koivu on venäläisen ihmisen lempipuu. Tuskin kukaan on sanonut koivusta kauniimmin kuin venäläinen runoilija Sergei Esenin, ”vihreälettinen, valkohameinen”. Siperian koivun runko on epätavallisen valkoinen; kuin rungot olisi valkaistu taitavan mestarin kädellä.

Minun sanavarastossani on sana, jota on turha etsiä maailman sanakirjoista. Siinä sanassa on lapsuuteni juhla ja valo. Se taikasana on ”Lavirovo”. En tiedä mistä syystä, mutta se oli meidän ison pelto-
maamme takana sijaitsevan metsänreunan nimi. Kesän lämmön saavuttaessa Siperian meidän kylämme pikkuväen leikkipaikan osoite muuttui. Jos vanhemmat kaipasivat meitä, meidät löysi aina Lavirovolta. Siinä meitä viehätti kaikki: metsänreunan loivuus, kesäisen nurmikon pehmeä vihreys ja innokkaasti odotettu auringon valoisa lämpö. Paljasjalkainen lapsiparvi juoksi ja pojat kuin lumipallot vierivät ja luisuivat kilpaa kaltevaa nurmikkoista rinnettä alas kilpaillen siitä, kuka voittaa. Huoleton touhu jatkui siihen saakka, kunnes joku aikuinen ilmestyi paikalle ja huusi:

– Eikö kimalaisilla ole kotia?

Siinä samassa me lensimme hajalle. Lavirovo ei itkenyt meidän peräämme, sillä se tiesi eron kestävän vain seuraavaan auringon-nousuun.

Kun täyten kuusi vuotta, alkoi koulu. Ensimmäinen koulupäivä 1. syyskuuta vuonna 1952 Arkashovon kylän pienessä kansakoulussa on häipynyt muistista. En muista kunnolla Nina Pavlovnan oppitunteja. Sen muistan hyvin, kuinka vuotta nuorempi veljeni Gennadi itki, kun hän ei saanut koulussa kunniakirjaa mutta minä sain. Silloin minua nauratti ja nautin siitä, että hän itki. Nyt myöhemmin olen sitä mieltä, että kunniakirja olisi kuulunut paljon enemmän hänelle kuin minulle.

Elämäni ensimmäinen opettaja Nina Pavlovna Sirovina oli isäni veljen vaimo. Tapasin hänet viimeksi kesäkuussa 2000 Siperiassa. Tapaaminen oli lyhyt. Me ajoimme lähelle Tomskia sijaitsevaan Stepanovkan kylään ja pyysimme näyttämään tien hautausmaalle. Ensimmäisen kerran seisoin isäni haudalla, isäni, joka kuoli vuonna 1973. Nina Pavlovna löysi nopeasti miehensä, minun setäni Alekseihin haudan. Aleksei, isäni veli, kuoli vuotta aikaisemmin enkä ehtinyt kysyä häneltä, miten hän sodan aikana pääsi Siperiasta Berliiniin saakka ja palasi voittajana takaisin. Sitten pääsimme suurella vaivalla isänäidin haudalle. Myös täällä olin ensi kerran. Mummo Marfan, meidän lapsuutemme viestinnän lähteen hautaa ympäröivä aita oli kadonnut tiheikköön ja hauta oli rikkaruohojen peittämä.

On tapana puhua onnellisesta lapsuudesta. Minun perinteisessä lapsuudessani on niukasti onnenpäiviä. Isä palasi sodasta saaliinaan keuhkotuberkuloosi ja minulle tulivat tutuiksi käsitteet ”tuberkuloosin avoin muoto, verenvuoto, *otkrytaja forma, kaverna*,”. Pelottavin oli lause: ”Verenvuoto alkoi.” Silloin isä ei noussut sängystä. Sängyn

TOMSK Sieluni kehto on Galina Punkkisen Silta Siperiasta Suomeen -trilogian ensimmäinen osa

Tässä omaelämäkerrallisessa ensimmäisessä osassa pääsemme kurkistamaan rautaesiripun taakse elämään taianomaisessa, kylmässä Siperiassa. Galina kertoo avoimesti ja rehellisesti omasta elämästään ja tuloksena on omaelämäkerta, jolle edes mielikuvituksellisin fiktiivinen romaani ei vedä vertoja.

Välillä kovaankin elämään mahtuu iloja ja suruja ja perheyhteisö on tärkeä. Tomskissa nuori Galina opiskelee ahkerasti, ensin saksan kielen erikoiskoulussa N 6 ja sen jälkeen Tomskin keisarillisen yliopiston erikoisryhmässä saksaa ja ranskaa. Opiskeluaikana ja myös valmistuttuaan hän on töissä saksan kielen opettajana Polyteknisessä instituutissa. Valmistuttuaan Tomskin yliopistosta hän opettaa kasvatustiedettä yliopistossa.

Galina kokee rakkauden ja rakastumisen ja myös valinnan vaikeuden. Perhe on tärkeällä sijalla Galinan elämässä. Mutta mitä sitten, kun sydän rakastaa ja tekee valinnan, vaikka rakkaat äiti ja isä ja muutkin sukulaiset ovat täysin eri mieltä?

Ovet avautuvat aspirantuurin muodossa. Kirjan lopussa Galina on jo astumassa sillalle, joka lopulta vie hänet Suomeen.

